

Матеріали
VII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції,
присвяченої 65-річчю з дня народження
професора П. І. Локеса

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЛІКУВАННЯ І ПРОФІЛАКТИКИ ХВОРОБ ТВАРИН

19-20 жовтня 2023 року
м. Полтава, Україна

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
Кафедра терапії імені професора П. І. Локеса

**СУЧАСНІ АСПЕКТИ
ЛІКУВАННЯ І ПРОФІЛАКТИКИ
ХВОРОБ ТВАРИН**

*Матеріали
VII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції, присвяченої 65-річчю з дня народження
професора П. І. Локеса*

19–20 жовтня 2023 року, м. Полтава, Україна

Е-видання ПДАУ

ПОЛТАВА – 2023

УДК 619

ББК 48

С 91

Сучасні аспекти лікування і профілактики хвороб тварин: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, присвяченої 65-річчю з дня народження професора П. І. Локеса, 19–20 жовтня, 2023 р. Полтава, 2023. 158 с. [електронне видання]

Збірник містить матеріали наукових доповідей в яких висвітлено результати сучасних наукових досліджень, лікування і профілактики хвороб тварин у напрямках: діагностика і терапія тварин; ветеринарне акушерство, гінекологія; ветеринарна хірургія; ветеринарна фармакологія та токсикологія; фізіологія людини і тварин; паразитологія, ентомологія; гігієна тварин та ветеринарна санітарія; ветеринарно-санітарна експертиза; ветеринарна мікробіологія, епізоотологія, інфекційні хвороби та імунологія; патологія, онкологія і морфологія тварин. Матеріали подано у вигляді тез доповідей проблемно-постановчого, оглядово-аналітичного, узагальнюючого, експериментального та методичного змісту. Авторами матеріалів є викладачі вищих навчальних закладів, науковці науково-дослідних установ, здобувачі вищої освіти, аспіранти, докторанти, слухачі магістратури, представники органів державного і місцевого самоврядування та інших організацій.

Редакційна колегія:

Дмитренко Н. І., кандидат ветеринарних наук, доцент, завідувач кафедри терапії імені професора П. І. Локеса; *Канівець Н. С.*, кандидат ветеринарних наук, доцент; *Кравченко С. О.*, кандидат ветеринарних наук, доцент; *Супруненко К. В.*, кандидат ветеринарних наук, доцент; *Корчан М. І.*, кандидат ветеринарних наук, доцент; *Каришева Л. П.*, ст. викладач; *Зарицький С. М.*, асистент; *Бурда Т. Л.*, завідувач навчально-наукової лабораторії терапії.

Відповідальний за випуск: Н. С. Канівець

Рекомендується до електронного видання вченою радою факультету ветеринарної медицини Полтавського державного аграрного університету (протокол № 3 від 16 жовтня листопада 2023 року).

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори наукових доповідей і повідомлень.

© Полтавський державний аграрний університет, 2023

Омельченко О. В., Євстаф'єва В. О. МОРФОМЕТРИЧНІ ОЗНАКИ ЯЄЦЬ <i>HETERAKIS GALLINARUM</i> , ВИДІЛЕНИХ З ГОНАД САМОК НЕМАТОД	132
Омельяненко Б. І., Карасик М. Д., Локес-Крупка Т. П., Дев'ятко О. С. ДО ПИТАННЯ ХРОНІЧНОГО РЕСПІРАТОРНОГО СИНДРОМУ МИШОПОДІБНИХ ГРИЗУНІВ	134
Петренко М. О., Харченко В. О. ПОРІВНЯЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАГАЛЬНОВІДОМИХ ТА УДОСКОНАЛЕНОГО СПОСОБІВ КОПРООВОСКОПІЇ ПРИ ТРИХУРОЗІ ОВЕЦЬ	136
Петруненко А. П., Євстаф'єва В. О. ЕПІЗООТОЛОГІЯ ДЕРМАНІСІОЗУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	138
Погорелова Г. М. ВІКОВА ДИНАМІКА ТОКСОКАРОЗУ КОТІВ	141
Рагуля М. Р., Горальський Л. П., Сокульський І. М. МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРЦЯ БАРАНА СВІЙСЬКОГО – <i>OVIS ARIES L.</i>	143
Рудяшко В. С. ПОШИРЕННЯ ШЛУНКОВО-КИШКОВИХ ПАРАЗИТІВ У КУРЕЙ	146
Тігаренко О. В., Баришник А. В. БІОЛОГІЯ ЗБУДНИКА, ПАТОГЕНЕЗ ТА СУЧАСНІ МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ ПАРВОВІРУСНОГО ЕНТЕРИТУ СОБАК	148
Тігаренко О. В., Хан А. Д. ОСОБЛИВОСТІ ПАТОГЕНЕЗУ ПАНЛЕЙКОПЕНІЇ КОТІВ ТА ДІАГНОСТИКА ЗАХВОРЮВАННЯ	150
Фещенко Д. В., Дубова О. А., Згозінська О. А., Романишина Т. О. ОКСИУРИДИ У ПОПУЛЯЦІЇ БІЛОК (<i>Sciurus vulgaris</i>) ЛІСО-ПАРКОВОЇ ЗОНИ ПІВНІЧНОЇ УКРАЇНИ	152
Шаганенко В. С., Шаганенко Р. В., Панчук А. В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРЕПАРАТУ «МІЛПРО» ЗА ТОКСОКАРОЗУ ЦУЦЕНЯТ	155

7. Gastrointestinal nematode infection in small ruminants in Ethiopia: A systematic review and meta-analysis / K. Asmare et al. *Acta Tropica*. 2016. № 160. P. 68–77. doi: 10.1016/j.actatropica.2016.04.016

8. Kates K. C. Ecological aspects of helminth transmission in domesticated animals. *American Zoologist*. 1965. № 5. P. 95–130. doi: 10.1093/icb/5.1.95

9. Moskvina T. V., Bartkova A. D., Ermolenko A. V. Geohelminths eggs contamination of sandpits in Vladivostok, Russia. *Asian Pacific Journal of Tropical Medicine*. 2016. № 9 (12). P. 1215–1217. doi: 10.1016/j.apjtm.2016.11.002

10. Nematodes of the genus *Trichuris* (Nematoda, Trichuridae) parasitizing sheep in central and South-Eastern regions of Ukraine / V. A. Yevstafieva et al. *Vestnik Zoologii*. 2018. № 52 (3). P. 553–556. doi: 10.2478/vzoo-2014-0053

11. Taglioretti V., Sardella N. H., Fugassa M. H. Effectiveness of coproscopic concentration techniques. *Helminthologia*. 2014. № 51. P. 210–214. doi: 10.2478/s11687-014-0231-x

12. The prevalence of gastrointestinal nematodes in sheep (*Ovis aries*) in the central and south-eastern regions of Ukraine / V. Melnychuk, et al. *Turkish Journal of Veterinary and Animal Sciences*. 2020. № 44 (5). P. 985–993. doi: 10.3906/vet-2004-54

УДК 636.5:613.636:595.42

Петруненко А. П., здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії

Євстаф'єва В. О., доктор ветеринарних наук, професор

Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, Україна

e-mail: evstva@ukr.net

ЕПІЗООТОЛОГІЯ ДЕРМАНІСІОЗУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Вступ. В останні роки у світі спостерігається закономірний розвиток галузі українського птахівництва, де одним із факторів його успішного зростання є недопущення розповсюдження хвороб сільськогосподарської птиці. Тому найбільші виробники продукції птахівництва в США, Бразилії, Китаї, Індії та Мексиці свідчать про актуальність такого захворювання, як дерманісіоз [1].

Вчені вважають, що зараження червоними кліщами є серйозною проблемою і для Європи, де очікується зростання їх поширеності, внаслідок постійних змін у законодавстві щодо птахівництва, підвищення стійкості до акарицидів, потепління клімату. Червоний курячий кліщ *Dermanyssus gallinae* (PRM), що викликає дерманісіоз, належить до найнебезпечніших ектопаразитів. Ветеринарний і медичний вплив, зокрема, його роль як переносника захворювань, доведені вченими [2, 3, 14]. *D. gallinae* є переносником збудників інфекційних та вірусних захворювань, в тому числі: *Salmonella gallinarum*, *Salmonella enteritidis*, *Listeria monocytogenes*, *Escherichia coli*, *Staphylococcus aureus*, ньюкаслської хвороби [7].

Кліщ *D. gallinae* уражає молодняк та доросле поголів'я курей, що призводить до економічних втрат за рахунок зниження яєчної продуктивності, якості яйцепродуктів, підвищеної вибраковки і загибелі птиці, внаслідок виснаження, а також витрат на інсектоакарицидні препарати. Збитків відчувають не тільки власники птиці, але й постійні споживачі через високі ціни на яйця та м'ясо птиці [2].

Метою досліджень було провести аналіз літературних даних відносно епізоотичного стану дерманісіозу курей-несучок у світі, зокрема й в Україні.

Домашні кури походять від диких банківських півнів (*Gallus gallus*), що мешкають в Азії. Курка була дрібною, вагою не більше кілограма і відкладала від 4 до 13 яєць. Диких представників роду і сьогодні можна зустріти в Індії, Китаї, Індонезії та на Філіппінах [6]. В

процесі еволюції домашні кури, гарно пристосувались до умов існування і займають один з найбільших ареалів в природі. А форма їх пристосування стала генетично обумовленою особливістю – це розвиток наступного покоління поза організмом через яйце. Така форма розмноження забезпечила процвітання курей як виду, щоб пережити найнесприятливіші умови навколишнього середовища та успішно розмножуватися [9, 13].

Дослідженнями вітчизняних і зарубіжних авторів доведено, що дерманісіоз є найпоширенішою акароною інвазією домашньої курки *Gallus gallus domesticus* De Geer, 1778, яка може приймати характер спорадій та ензоотій, охоплювати як великі промислові підприємства, так і дрібні фермерські господарства [4, 11].

Ектопаразит належить типу Членистоногих – Arthropoda, класу комах – Insecta і павукоподібних – Arachnida до надродини Gamasoidae (гамазоїдні кліщі), родини Dermanyssidae, роду Dermanyssus, виду *Dermanyssus gallinae*. Відомо більше 20 видів: *Dermanyssus americanus* Ewing, 1923; *D. antillarum* Dusbabek & Cerny, 1971; *D. apodis*, Roy, Dowling Chauve & Buronfonsse, 2009; *D. brevivivulus* Gu & Ting, 1992; *D. brevis* Ewing, 1936; *D. carpathicus* Zeman, 1979; *D. chelidonis* Oudemans, 1939; *D. faralloni* Nelson & Furman, 1967; *D. gallinae* DeGeer, 1778; *D. gallinoides* Moss, 1966; *D. grochovskae* Zemskaya, 1961; *D. hirsutus* Moss & Radovsky, 1967; *D. hirundinis* Hermann, 1804; *D. lacertarum* Contarini, 1847; *D. longipes* Berlese & Trouessart, 1889; *D. nipponensis* Uchikawa & Kitaoka, 1981; *D. passerinus* Berlese & Trouessart, 1889; *D. prognepphilus* Ewing, 1933; *D. quintus* Vitzthum, 1921; *D. richiardii* Canestrini & Fanzago, 1877; *D. rwandae* Fain, 1993; *D. transvaalensis* Evans & Till, 1962; *D. triscutatus* Krantz, 1959; *D. trochilinis* Moss, 1978; *D. wutaiensis* Gu & Ting, 1992. Однак, вченими доведено, що у більшості країн світу, у тому числі й в усіх регіонах України, на курях паразитує кліщ виду *D. gallinae*, який представлений такими життєвими формами, як яйце, личинка, протонімфи, дейтонімфи й імаго. Кров необхідна протонімфам і дейтонімфам для переходу до наступних стадій розвитку, а дорослим самкам – для відкладання яєць. Личинка кров не використовує для живлення [7].

Основним джерелом занесення кліщів на територію ферм – це завезення нових партій молодняка птиці з неблагополучних щодо дерманісіозу господарств, а також з контамінованою пакувальною тарою. Також кліщі можуть потрапляти на територію птахоферм разом з гризунами та інвентарем. Від паразитування курячих кліщів потерпають господарства як за підлогового, так і за клітково-батареїного способів утримання птиці. *D. gallinae* знаходять на поверхнях технологічного обладнання та кліткових батареях, в щілинах та тріщинах стін, стелі, підстилки, під шаром посліду тощо. Живі червоні кліщі або їх яйця часто є в скупченнях мертвих кліщів, змішаних із пилом і кормом [8].

Літературні дані вказують на те, що за останні 30–40 років неблагополучними щодо дерманісіозу є птахопідприємства в Київській, Львівській, Чернівецькій, Сумській, Миколаївській, Херсонській, Дніпропетровській областях. Встановлено, що дерманісіоз домашніх курей є поширеною інвазією на території Полтавської області. Інвазованість окремих досліджених господарств може сягати 100 %. Встановлений ступінь контамінації *D. gallinae* на різних ділянках приміщення, а саме: на підлогах було знайдено до 50 % кліщів, на стінах – до 20 %, на технологічному обладнанні – до 20 % і 10 % – на проходах. Встановлено, що ступінь інтенсивності кліща у пташниках є різною: слабка (до 10 екз. на 1 погонний метр), середня (до 100 екз.), сильна (до 500 екз.), дуже сильна (понад 500 екз.). На території України виявляли *D. gallinae* у 80 % дослідженого поголів'я. За даними різних закордонних вчених встановлено значне поширення *D. gallinae* на птахофабриках Данії – 68 %, Франції – у 74,7 %, Польщі – 100 % обстежених птахоферм [5].

Згідно з вище переліченими дослідженнями, навіть на сучасно обладнаних птахофабриках знаходять кліщів, і тому є необхідність у вивченні цього захворювання та збудника, який його викликає. Незважаючи на те, що кліщ являє собою серйозну проблему, про основи його біології відомо дуже мало. Сучасна література, що описує біологію червоних курячих кліщів, могла б бути використана для розробки методів боротьби. Фокусуватися слід насамперед на травній системі, слинних залозах, нервовій системі та

екзоскелеті, а також дослідити біологію PRM, яка на сьогоднішній день мало вивчена. Позбавитися від курячого кліща досить важко. Інтенсивний, безперервний розвиток відбувається за рахунок оптимальної для їх розвитку температури й вологості у пташнику. Тому стимулом для такого типу паразитизму є відносна сталість середовища у приміщенні, яка постійно підтримується птицею, навіть, у зимовий період. Саме цей факт зумовлює високу патогенність *D. gallinae* для курей і складність боротьби з ним [10, 12, 15].

Висновок. Отже, дерманісіоз, викликаний курячим кліщем *Dermanyssus gallinae*, є найбільш поширеним заразним захворюванням курей у світі, зокрема й в Україні. Проведений аналіз літературних даних свідчить про актуальність подальших досліджень особливо тих, що стосуються заходів комплексної боротьби та профілактики даної інвазії, а також рекомендацій щодо їх удосконалення.

Література

1. Березовський А. В., Нагорна Л. В. Особливості боротьби з дерманісіозом курей в умовах промислового птахівництва. *Ветеринарна медицина України*. 2009. № 3. С. 16–19.
2. Богач М. В., Пірожак І. Ю. Визначення ефективності інсектоакарицидних препаратів за малофагозу курей. *Ветеринарна медицина*. 2011. № 95. С. 324–332.
3. Інвазійні хвороби птахів: методичний посібник / В. Ф. Галат та ін. К.: Видавничий центр НАУ, 2007. 71 с.
4. Нагорна Л. В. Дерманісіоз курей на птахофабриках промислового типу. *Науково-технічний бюлетень інституту біології тварин і ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок*. 2014. Вип. 15. № 2, 3. С. 166–170.
5. Нагорна Л. В. Дерманісіоз – загроза птахівництва. *III Всеукр наук.-практ. конф. (16–17 травня 2013, м. Тернопіль)*. Тернопіль: Крок, 2013. С. 242–245.
6. Chauve C. The poultry red mite *Dermanyssus gallinae* (De Geer, 1778): current situation and future prospects for control. *Vet Parasitol.* 1998. № 79 (3). P. 239–245. doi: 10.1016/s0304-4017(98)00167-8
7. *Dermanyssus gallinae*: the long journey of the poultry red mite to become a vector / A. Schiavone et al. *Parasit & Vectors*. 2022. № 15 (1). P. 29. doi: 10.1186/s13071-021-05142-1
8. Di Palma A., Mul M. F. How can *Dermanyssus gallinae* (De Geer 1778) (Acari: Anactinotrichida: Dermanyssidae) walk upwards on slippery surfaces? *Avian Pathol.* 2019. № 48 (1). P. 10–16. doi: 10.1080/03079457.2019.1608909
9. Hwang E. T. Management of the poultry red mite *Dermanyssus gallinae* with physical control methods by inorganic material and future perspectives. *Poult. Sci.* 2023. № 102 (7). 102772. doi: 10.1016/j.psj.2023.102772
10. Kilpinen O. Activation of the poultry red mite, *Dermanyssus gallinae* (Acari: Dermanyssidae), by increasing temperatures. *Experimental and Applied Acarology*. 2001. № 25 (10-11). P. 859–867 doi: 10.1023/A:1020409221348
11. Possibilities for IPM Strategies in European Laying Hen Farms for Improved Control of the Poultry Red Mite (*Dermanyssus gallinae*): Details and State of Affairs // E. Decru et al. *Front. Vet. Sci.* 2020. № 7. 565866. doi: 10.3389/fvets.2020.565866
12. Pritchard J., Kuster T., Sparagano O., Tomley F. Understanding the biology and control of the poultry red mite *Dermanyssus gallinae*: a review. *Avian Pathol.* 2015. № 44 (3). P. 143–153. doi: 10.1080/03079457.2015.1030589
13. Schreiter R., Herzog M., Freick M. Effects of the poultry red mite (*Dermanyssus gallinae*) load on the plumage condition in commercial laying hen farms. *PLoS One*. 2022. № 17 (11). e0277513. doi: 10.1371/journal.pone.0277513
14. Should the poultry red mite *Dermanyssus gallinae* be of wider concern for veterinary and medical science? / D. R. George et al. *Parasit Vectors*. 2015. № 8. P. 178. doi: 10.1186/s13071-015-0768-7

15. Ulrichs C., Han Y. J., Abdelhamid M. T., Mewis I. Management of the poultry red mite, *Dermanyssus gallinae*, using silica-based acaricides. *Exp Appl Acarol.* 2020. № 82 (2). P. 243–254. doi: 10.1007/s10493-020-00541-y

УДК 636.8:616.995.132

Погорелова Г. М.*, здобувач вищої освіти ступеня доктор філософії
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, Україна
e-mail: hanna.pohorelova@pdaa.edu.ua

ВІКОВА ДИНАМІКА ТОКСОКАРОЗУ КОТІВ

Вступ. Напротязі тисячі років між людиною та домашніми тваринами формувалася тісний зв'язок. Однак домашні улюбленці відіграють важливу роль в передачі гельмінтів, які передаються від тварини до людини. Частіше це відбувається за геогельмінтозів. Екологічні зміни, останнім часом, сприяють такому перезараженню, де збільшується популяція безпритульних котів та собак, відбувається глобальне потепління, що сприяє скороченню терміну розвитку екзогенних стадій паразитів та їх кращій виживаності [3].

Більшість авторів приділяють увагу тим паразитарним захворюванням, які є небезпечними для людей та тварин-компаньйонів, що живуть в безпосередньому контакті. Людська схильність оточувати себе домашніми тваринами, особливо котами та собаками, призвела до значного поширення токсокарозу по всьому світу [4].

Toxocara canis та *Toxocara cati* є одними з найбільш поширених гельмінтів у світі, що мають високий зоонозний вплив [2]. Згідно даних авторів, поширеність токсокарозу складає в собак від 2 до 79 %, а в котів від 8 до 85 %, що пов'язане з великою забрудненістю навколишнього середовища яйцями паразитів [1].

T. canis вважається основною причиною токсокарозу людини, але патогенність *T. cati* є недооцінюваним [5]. Токсокароз викликається збудниками аскаридатозів. Яйця цих нематод виділяються разом з фекаліями інвазованих токсокарами собак і котів. У довкіллі вони набувають інвазійних властивостей протягом кількох тижнів [4]. При зараженні тварин міграція личинок токсокар може призводити до вираженої клінічної картини захворювання, а саме: алергічні прояви, ревматоїдні болі, міозити, гепатит тощо. За даними деяких авторів, найбільшу сприйнятливість до токсокарозу встановлено у молодих тварин і найменшою є ймовірність зараження у дорослих собак і котів [6].

Метою досліджень було дослідити вікову динаміку інвазованості котів збудником токсокарозу.

Матеріали і методи дослідження. Дослідження щодо поширеності токсокарозу серед котів провадилися на базі ветеринарного центру с. Розсошенці, Щербанівської сільської громади Полтавської області за результатами аналізу статистичних даних в період з 2020 р. по вересень 2023 року. Була опрацьована звітна документація. З метою встановлення вікової динаміки за токсокарозу котів аналізували результати досліджень ветеринарного центру наступних вікових груп: 3–12 міс., 1–7 р., 7–12 р. Основним показником інвазованості тварин яйцями токсокар було значення екстенсивності інвазії (EI, %).

Результати досліджень. За результатами проведеного аналізу статистичних даних встановлено, що в період з 2020 по 2023 рр., EI котів токсокарами мала тенденцію до підвищення. Зокрема, в 2020 р. найбільш сприятливими до токсокар стали молоді тварини

* Науковий керівник – кандидат ветеринарних наук, доцент С. М. Михайлютенко